

Research Paper

Explaining the Role of Good Governance on the Resiliency of Inefficient Urban Textures (Case Study of Red Crescent Neighborhood, Region 4, District 11 in Tehran)

Alireza OstadMahmoodnia: Ph. D. Student, Geography and Urban Planning, Research and Sciences Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Yousefali Ziari: Associate Professor, Geography and Urban Planning, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

ARTICLE INFO

Received: 2022/03/16

Accepted: 2022/05/24

PP: 27-38

Use your device to scan
and read the article
online

Keywords: Good urban governance, resiliency of inefficient urban textures Helal Ahmar neighborhood, Region 11 of Tehran.

Abstract

The purpose of this research is to achieve a conceptual model to estimate the comparing rate of parameters of good governance and resilience, moreover to find a relationship between urban good governance and resilience indicators and variables concerning inefficient urban textures, and finally to determine their amount of feasibility. The method of this research is quantitative-scaling and correlational type. The main tool for this research is a questionnaire. Its justifiability is confirmed by a specialist board and its reliability is confirmed by Cronbach's alpha ($\alpha > 0.7$). This questionnaire consists of three parts: the responders' general characteristics, urban governance condition measurement (26 items), and resilience measurement (32 items). Statistical society of this research is chosen from Helal Ahmar (Red Crescent) neighborhood families. Helal Ahmar is in 11th district of Tehran municipality, in the central part of Tehran metropolis. Research sample size is calculated by Cochran formula according to the number of families in Helal Ahmar neighborhood. Multiple Regression model is used along with effective factors and indicators, to explain the effectiveness of each eight elements of urban governance on resilience. The results show that in Helal Ahmar neighborhood which is an inefficient urban texture, the following indicators from urban good governance: citizen participation, transparency, and lawfulness have the most effect on the resilience of this neighborhood. According to the significance level of these indicators the result can be generalized. Moreover, the results show that justice can have great effect on participation and lawfulness. Therefore, it can be concluded that justice has indirect effect on urban resilience.

Citation: OstadMahmoodnia, & Ziari, Y A. (2024). Explaining the Role of Good Governance on the Resiliency of Inefficient Urban Textures (Case Study of Red Crescent Neighborhood, Region 4, District 11 in Tehran), *Journal of Research and Urban Planning*, 15(57), 27-38.

DOI: 10.30495/jupm. 2022.30182.4161

Extended Abstract

Introduction

The urban texture is created from the integration and interconnection of the urban spaces and elements, whose natural features and especially its topography in urban areas have been replaced by blocks (units) and neighborhoods. In fact, the urban texture is a mixture of urban morphology and a combination of mass and space as well as human activities. The parts of the urban texture where the physical or functional, or both parts are reduced and damaged are called abrasion edges (Khayami, Fakhri, & Khaknezhad, 2020). A significant part of urban life goes on in inefficient urban textures. Inefficient urban textures are areas of the city that, compared to other areas of the city, are lagging behind in development, separated from the evolutionary cycle of life, and have become the center of problems and inadequacies. However, these textures accommodate a high percentage of the urban population and at the same time have many latent capacities and capabilities for future urban development. These areas have several challenges such as vulnerability, crimes, health issues, biological and physical poverty, and lack of spatial, socio-economic and environmental justice, which are most affected during unpredicted changes (Izadfar, Rezaei, & Mohammadi, 2020). Although these textures had a logical and hierarchical function according to the time, today they have structural and functional deficiencies and do not meet the needs of their residents as they should. The above conditions indicate the unsustainability of these textures in different dimensions and conflict with the sustainability and goals of sustainable development (Hadavi, Pourahmad, Keshavarz, & Aliakbari, 2017). Therefore, one of the most important requirements is to explain the concept of resiliency and create resilient cities that are resistant to social crises, including crime, unemployment, and social delinquency. Meanwhile, today the city of Tehran, despite having comprehensive urban and regional plans faces several challenges related to inefficient textures, the Red Crescent neighborhood in the 11th district of Tehran does not have a good resiliency. Lack of cultural and sports per capita, crossing, and visual pollution, destruction of historical spaces, and urban depreciation due to the floating population are the problems of the Red Crescent

neighborhood. The Red Crescent neighborhood affected by the rapid urbanization of recent decades has been developed without regarding urban planning and architectural criteria, and due to the conditions of this neighborhood and its exposure to various dangers, its resilience against sudden changes and accidents is essential. Considering the content presented in the problem, the main questions of the research are presented as follows: Is there a significant relationship between the components of good urban governance and the resiliency of inefficient urban textures? And if this relationship is significant, what effect do the components of good urban governance have on the resiliency of inefficient urban textures?

Methodology

The research method is a quantitative survey and of correlational type. The descriptions and analyses made in the introduction section of the study area, which was done with the aim of better understanding the problem, are a part of the descriptive research plan. Measuring the independent variables of good urban governance and the dependent variable of urban resilience and describing the analysis unit based on them, that is, describing the characteristics of urban governance (participation, effectiveness and efficiency, transparency, legitimacy, accountability, and strategic insight) and their effect on the characteristics of urban resilience (social, economic, institutional and physical) is another part of the descriptive research plan, which are all the basis for relational research. The data required for the necessary analyses are obtained from reports and studies such as the General Census of Population and Housing. The study plan for urban development issues of District 11 of Tehran was extracted and collected from the central parts of Tehran metropolis as well as related organizations and institutions such as Municipality, Statistics Center, and finally using a questionnaire and field observation in the study area. Then, the required data are stored and processed based on indicators and related weights with software such as Excel, SPSS, and GIS and are used to analyze the results through appropriate tests and problem explanations. The statistical population of the study is the Red Crescent neighborhood that

according to the 2016 census, the total population of this neighborhood was 28,369 people, equivalent to 7,565 households. Through Cochran's formula and according to the ratio of the number of households (3.7) in the study area, 135 people were selected as the research sample size. The main research tool is a researcher-made questionnaire whose validity was confirmed by a panel of experts and its reliability was confirmed by Cronbach's alpha coefficient ($\alpha < 0.7$). This questionnaire includes three sections: general characteristics of the respondents (5 items), assessment of the status of urban governance (26 items), and assessment of resiliency (32 items). Most items were grouped in a 5-point Likert range (from 1. very low to 5. very high). To analyze the data, SPSS software was used in both descriptive and inferential statistics.

Results and discussion

The results showed that from the dimensions of good urban governance, the component of citizen participation has the most impact with 52% and then the component of being rule-abiding with 17.5%, the component of transparency with 17% are related to the dependency variable of inefficient urban textures and these results with a significance level less than 5% can be generalized to the statistical community. Regarding indirect effects, justice has the most indirect effect on the resilience of inefficient urban textures. This finding is aligned with the researches (Yee-Melichar, Boyle, Wanek, & Pawlowsky, 2014) and (Shaw, Scully, & Hart, 2014). Explaining this result, it can be said that citizen participation in various fields is one of the important signs of citizenship culture. In many reconstruction projects of worn-out urban textures, like many urban development

projects, there is a problem of residents' distrust of urban developmental projects, which stems from not sharing the process of renovation and reconstruction of worn-out textures with the residents of these structures. The negligence of the authorities towards the needs of the residents as those who are directly related to the problems of such areas has intensified the distrust and lack of participation of the citizens.

Conclusion

Studies and experiences in the field of improvement and reconstruction of worn-out urban textures represent the evolution of new approaches such as urban regeneration with an emphasis on public participation. Major experts and analysts of social issues and development have theoretically and empirically found that the social participation of citizens in the form of formal and informal networks is a vital and important factor in urban development and solving problems, especially inefficient urban textures. In the resiliency of these areas, it has emphasized public aspects such as social trust, norms and social network (Saja, Goonetilleke, Teo, & Ziyath, 2019), sense of belonging to the place, values and social unity, citizen participation, education and learning (Khalili, Harre, & Morley, 2015). Empowerment and skills of citizens, their awareness of the performance of officials, and the preparation and implementation of projects with the participation of citizens can be effective in increasing the resiliency of inefficient urban textures. By reconstruction of inefficient urban texture and creating stability and adaptation to accidents, risks, and dangers, the capacities, and potentials of a society can be rebuilt and used against unpredicted events and reduce the social vulnerability of that society to crises and tensions.

فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی شهری

دوره ۱۵، شماره ۵۷، تابستان ۱۴۰۳
شاپا چاپی: ۵۲۲۹-۲۲۲۸ - شاپا الکترونیکی: ۳۸۴۵-۲۴۷۶
<https://jupm.marvdasht.iau.ir/>

مقاله پژوهشی

تبیین نقش حکمروایی خوب بر تاب‌آوری بافت‌های ناکارآمد شهری (مطالعه موردی محله هلال احمر ناحیه ۴ منطقه ۱۱ تهران)

علیرضا استاد محمودنیا: دانشجوی دکتری، جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
یوسفعلی زیاری^۱: دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

چکیده	اطلاعات مقاله
هدف کلی این پژوهش، دستیابی به مدلی مفهومی جهت سنجش میزان تطبیق مولفه‌های حکمروایی خوب و تاب‌آوری و یافتن ارتباط میان شاخصه‌ها و متغیرهای حکمروایی خوب و تاب‌آوری بافت‌های ناکارآمد شهری و تعیین میزان تحقق‌پذیری آن‌ها بود. روش پژوهش کمی-پیمایشی و از نوع رابطه‌ای (همبستگی) است. ابزار اصلی پژوهش پرسشنامه‌ای بود که روایی آن توسط هیئت‌رئیس متخصصان و پایایی آن توسط ضریب آلفای کرون باخ تأیید شد ($\alpha > 0.7$). این پرسشنامه شامل سه بخش، ویژگی‌های عمومی پاسخگویان، سنجش وضعیت حکمروایی شهری (۲۶ گویه)، سنجش تاب‌آوری (۳۳ گویه) است. جامعه آماری این تحقیق خانوارهای محله هلال احمر منطقه ۱۱ شهرداری تهران از بخش‌های مرکزی کلان شهر تهران است، با توجه توزیع تعداد خانوار در محله هلال احمر، حجم نمونه تحقیق از طریق فرمول کوکران محاسبه شد. برای تبیین و میزان اثرگذاری هرکدام از ابعاد هشت‌گانه حکمروایی شهری در تاب‌آوری از مدل رگرسیونی چندگانه توأم عوامل و شاخص‌های تأثیرگذار در میزان تاب‌آوری استفاده شد. نتایج حاصله حکایت از آن دارد که یافته‌های پژوهش نشان داد که در محله هلال احمر به عنوان بافت ناکارآمد شهری، از ابعاد حکمروایی خوب شهری مولفه‌های مشارکت شهروندی، شفافیت و قانون‌مداری بیشترین تأثیر را بر تاب‌آوری این محله دارند و با توجه به سطح معناداری آن‌ها نتایج آن قابل‌تعمیم است. همچنین با توجه به نتایج بدست آمده مولفه عدالت نیز با اثرگذاری بر این مولفه‌های مشارکت و قانون‌مداری اثر غیر مستقیمی بر تاب‌آوری شهری دارد.	تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۲/۲ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۳/۰ شماره صفحات: ۳۸-۲۷ از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید واژه‌های کلیدی: حکمروایی خوب شهری، تاب‌آوری بافت‌های ناکارآمد شهری، منطقه ۱۱ تهران، محله هلال احمر ناحیه ۴

استناد: استاد محمودنیا، علیرضا و زیاری، یوسفعلی (۱۴۰۳)، تبیین نقش حکمروایی خوب بر تاب‌آوری بافت‌های ناکارآمد شهری (مطالعه موردی محله هلال احمر ناحیه ۴ منطقه ۱۱ تهران)، فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، ۱۵ (۵۷)، ۳۸-۲۷.
DOI: 10.30495/jupm. 2022.30182.4161

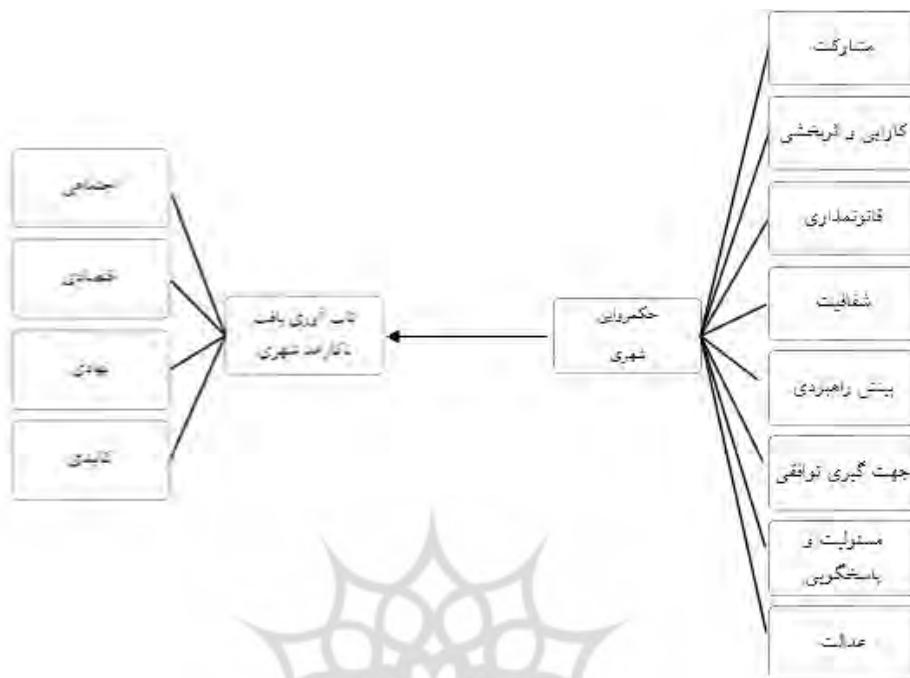
مقدمه

بافت شهری از تجمع و بهم پیوستگی فضاها و عناصر شهری به وجود آمده است، که ویژگی‌های طبیعی و به ویژه توپوگرافی آن در مناطق شهری به وسیله بلوک‌ها و محله‌ها جایگزین شده‌اند. در حقیقت، بافت شهری محصولی از مورفولوژی شهری و ترکیبی از جرم و فضا و همچنین فعالیت‌های انسانی است. بخش‌هایی از بافت شهری که قسمت‌های فیزیکی یا عملکردی یا هر دوی آن کاهش یافته و آسیب دیده است، لبه‌های سایش نامیده می‌شوند (Khayami, Fakhri, & Khaknezhad, 2020). بخش قابل توجهی از زندگی شهری، در بافت‌های ناکارآمد شهری جریان دارد. بافت‌های ناکارآمد شهری پهنه‌هایی از شهر هستند که در مقایسه با سایر پهنه‌های شهر از جریان توسعه عقب افتاده، از چرخه تکاملی حیات جدا گشته و به کانون مشکلات و نارسایی‌ها تبدیل شده‌اند. با این وجود، این بافت‌ها درصد بالایی از جمعیت شهری را در خود جای داده و در عین حال از ظرفیت‌ها و قابلیت‌های نهفته بسیاری برای توسعه‌های آتی درون شهری برخوردار هستند. این نواحی دارای چالش‌های متعددی از جمله آسیب‌پذیری، جرائم، مسائل بهداشتی، فقر زیستی و کالبدی، عدم وجود عدالت فضایی و اجتماعی-اقتصادی و محیطی هستند که در زمان تغییرات پیش‌بینی نشده بیشترین ضربه به آن‌ها وارد می‌شود (Izadfar, Rezaei, & Mohammadi, 2020). اگرچه این بافت‌ها در گذشته به مقتضای زمان دارای عملکرد منطقی و سلسله مراتبی بوده‌اند، ولی امروزه از لحاظ ساختاری و عملکردی دچار کمبودهایی می‌باشند و آن گونه که می‌بایست پاسخ‌گوی نیاز ساکنین خود نیستند. مجموعه شرایط فوق، نشان‌دهنده ناپایداری این بافت‌ها در ابعاد مختلف بوده و در تعارض با پایداری و اهداف توسعه پایدار قرار دارند (Hadavi, Pourahmad, Keshavarz, & Aliakbari, 2017). از این رو یکی از مهمترین الزامات، تبیین مفهوم تاب‌آوری و ایجاد شهرهای تاب‌آور و مقاوم در برابر بحران‌های اجتماعی از جمله جرم، بیکاری و بزهکاری اجتماعی است. پویایی و تعامل بین تغییرات ناگهانی و منابع تاب‌آوری؛ مشخص می‌کنند که تاب‌آوری شهرها، صرفاً مقاومت در برابر تغییر و حفظ ساختارهای موجود نیست، بلکه تاب‌آوری در حال حاضر به‌عنوان ظرفیت یک شهر در جذب اختلالات و سازمان‌دهی مجدد، ضمن دچار تغییر شدن و حفظ همان عملکرد، ساختار، هویت و بازخوردهای قبلی، تعریف می‌شود. (Sajjad, Chan, & Chopra, 2021) تاب‌آوری شهری با چهار مؤلفه اصلی، مقاومت، بهبودی، سازگاری و تحول مشخص می‌شود. به طوریکه یک سیستم شهری تاب‌آور همواره باید به دلیل توانایی خود در ارتباط یا چهار مؤلفه ذکر شده در مواجهه با یک سری اختلالات که اثرات آن‌ها تمایل به ایجاد بی‌ثباتی در تعادل سیستم دارد، ارزیابی می‌شود (Ribeiro & Pena Jardim Gonçalves, 2019). تاب‌آوری به عنوان اعتماد به نفس و توانایی ذاتی مردم در رسیدگی به مشکلات و همچنین بازبانی سریع جهت تعادل در برابر تحولات و سازگاری بر تغییرات، تعبیر می‌شود (Wardekker et al., 2020). از طرفی، حاکمیت مشارکتی و شبکه‌ای به طور فزاینده‌ای برای پایداری سیستم‌های اجتماعی - زیست محیطی - فنی شهری ضروری تلقی می‌شود. با این حال، شواهد تجربی صریحاً شبکه‌های کلان شهرها را به برنامه‌ریزی و اجرای انعطاف‌پذیری مرتبط می‌کند (Tafkari & Warsi, 2019). تبیین تاب‌آوری در برابر تهدیدات، درواقع شناخت نحوه تأثیرگذاری ظرفیت‌های اصول حکم‌روایی خوب شهری در افزایش تاب‌آوری و شناسایی ابعاد مختلف تاب‌آوری در شهرها است. در این میان نوع نگرش به مقوله تاب‌آوری و نحوه تحلیل آن، از یک‌طرف در چگونگی شناخت تاب‌آوری وضع موجود و علل آن نقش کلیدی دارد و از طرف دیگر سیاست‌ها و اقدامات تقلیل خطر، خطر و نحوه رویارویی با آن را تحت تأثیر اساسی قرار می‌دهد (De La Fabián, 2020).

پیشینه و مبانی نظری تحقیق

در راستای اهمیت تبیین نقش حکم‌روایی خوب بر تاب‌آوری بافت‌های ناکارآمد شهری و با رویکرد نظام‌های مختلف مطالعات تجربی محدودی در داخل و خارج از ایران انجام شده است از جمله: بیکسلر و همکاران (Bixler et al., 2020) در پژوهشی با عنوان تغییر شکل حاکمیت شهری برای اجرای تاب‌آوری نشان دادند که برنامه‌ریزی و اجرای استراتژی‌های تاب‌آوری عمومی در مرزهای کلان‌شهرها به زیرساخت‌های اجتماعی در دسترس برای حاکمیت بستگی دارد. به‌طور مشابه، حاکمیت مشارکتی و شبکه‌ای به‌طور فزاینده‌ای برای پایداری سیستم‌های اجتماعی - زیست محیطی - فنی شهری ضروری تلقی می‌شود. با این حال، شواهد تجربی صریحاً شبکه‌های کلان‌شهرها را به برنامه‌ریزی و اجرای تاب‌آوری مرتبط می‌کند. لطفی، مفاره، آفتاب و مجنونی (Lotfi, Mofareh, Aftab, & Majnoony, 2018) در پژوهش خود با عنوان بررسی نقش حکم‌روایی مطلوب شهری در افزایش تاب‌آوری سکونتگاه‌های غیررسمی شهر تبریز نشان دادند که از بین متغیرهای حکم‌روایی مطلوب شهری به‌جز دو متغیر حاکمیت قانون و عدالت و انصاف، بقیه‌ی متغیرها با متغیر وابسته رابطه معنی‌داری وجود دارد. همچنین نتایج رگرسیون چند متغیره روشن ساخت که متغیر مسئولیت‌پذیری بیشتر از سایر متغیرها قدرت تبیین متغیر تاب‌آوری را داشته و بعداز آن به ترتیب متغیرهای شفافیت، مشارکت‌پذیری، پاسخ‌گویی، اجماع‌سازی و کارایی و اثربخشی قرار دارند. این شش متغیر توانایی تبیین ۰/۸۹ درصد از تغییرات تاب‌آوری سکونتگاه‌های غیررسمی را دارند. در نهایت پیشنهادها کاربردی در زمینه‌ی نقش هر یک از ابعاد حکم‌روایی در افزایش تاب‌آوری ارائه شده است. ملکی، اروین و بذرافکن (Maleki, Ārvin, & Bazrafkan, 2019) یافته‌های پژوهش آن‌ها با عنوان نقش

حکمروایی خوب شهری بر تاب آوری شهری در اهواز نشان می دهند در شهر اهواز شاخص های مشارکت، عدالت محوری، توافقی و اجماع محوری، کارایی و اثربخشی، قانونمندی، شفافیت، مسئولیت پذیری و پاسخگویی که انعکاس دهنده حکمروایی خوب شهری می باشند بر ابعاد تاب آوری شهری تأثیر بالایی (ضریب تأثیر ۰/۶۹) دارند.

شکل ۱- مدل مفهومی پژوهش

یافته های پژوهش سینگ-پترسون و آندرهیل (Singh-Peterson & Underhill, 2017) بیانگر این است که تصمیم گیران محلی در برخی از شاخص های تاب آوری اجتماعی نقش مؤثری داشته اند، محدودیت اصلی در استفاده از این تصمیم گیران و دیگر روش های مشارکتی برای دست آوردن یک سطح نماینده تعامل مشارکتی و محدود کردن اعتبار نتایج و موفقیت استراتژی های بعدی است. بررسی منابع خارجی و داخلی در زمینه نقش حکمروایی خوب بر تاب آوری شهری نشان می دهد که حکمروایی خوب شهری یکی از ملزومات توسعه پایدار در شهرهاست و اهمیت تاب آور نمودن مناطق شهری جهت جلوگیری از وقوع بحران های پس از حوادث و چالش ها ضرورت دارد، لذا مدل مفهومی پژوهش به شکل ذیل تدوین گردید.

در این میان، شهر تهران علی رغم دارا بودن طرح های جامع شهری و منطقه ای، امروزه با چالش های متعددی در ارتباط با بافت های ناکارآمد روبه رو است، محله هلال احمر در منطقه ۱۱ شهرداری تهران از وضعیت تاب آوری مناسبی برخوردار نیست. کمبود سرانه های فرهنگی و ورزشی، سد معبر و آلودگی های بصری، تخریب فضای تاریخی و استهلاک شهری با توجه به جمعیت شناور از مشکلات محله هلال احمر است. همچنین در این محله ساختمان کارخانه هایی مانند کبیرت سازی، صابون سازی، دخانیات قرار گرفته است و همجواری کارخانه های صنعتی با بافت مسکونی چالش جدی برای این روزهای ساکنین این محله شده است که از دو معضل ناشی می شود. اول آنکه متأسفانه در ساخت و ساز این محله کمتر از طرح جامع و تفصیلی استفاده شده است. خانه ها یک به یک در کنار این کارخانه ها قد علم کرده اند و ساخت و سازهای بی رویه انجام شده است. دوم آنکه بسیاری از کارخانه ها مثل کارخانه دخانیات از حق تقدم برخوردارند. یعنی ابتدا کارخانه وجود داشته و سپس در اطراف آن ساخت و ساز منازل مسکونی انجام شده است و معضل دیگر این محله که ضرورت توجه به تاب آوری شهری را ایجاد می کند زمین بزرگی است در پشت بازار میوه و تره بار نواب قرار دارد؛ جایی که از آن به عنوان کارگاه خدمات شهری منطقه هلال احمر هم یاد می شود اما بیش از آنکه کارگاه خدمات شهری باشد، امروز به کلکسیونی از آسیب های اجتماعی و شهری تبدیل شده است (دسترسی آسان سارقان از این زمین به منازل مردم، پناهگاه معتادان از جمله معضلات این زمین است). فعالیت چهار شرکت پیمانکاری حوزه خدمات شهری در این محل نیز باعث شده تا با تخلیه ضایعات زباله های منطقه که این روزها در سایه کرونا خریداری ندارد، آرادکوه جدیدی در این نقطه از شهر متولد شود از طرفی تردد مداوم خودروهای سنگین، بوی تعفن زباله به خاطر وجود این زمین و جزء لاینفک

زندگی اهالی محله هلال‌احمر شده است. همچنین حمل و نقل کالا به دلیل همجواری این محله با میدان رازی (گمرک) که منطقه‌ای شلوغ و پرتردد است، جدا از مسافران ایستگاه راه‌آهن این منطقه مرکز خرید و فروش موتورسکلت، دوچرخه و لوازم سربازی و ادوات نظامی است که همین موضوع باعث شده تا حجم عظیمی از جمعیت در این منطقه تردد کند. اما نکته‌ای که در این مطلب به آن پرداخته خواهد شد، وضعیت نابسامان این محله از دیدگاه‌های مختلف است، محله هلال‌احمر متأثر از شهرنشینی شتابان دهه‌های اخیر، بدون توجه به معیارهای شهرسازانه و معمارانه توسعه یافته و با توجه به شرایط این محله و قرارگیری آن در معرض خطرات مختلف، تاب‌آور شدن آن در برابر تغییرات ناگهانی و حوادث ضروری است. با توجه به مطالب ارائه‌شده در طرح مسئله، سؤال‌های اصلی پژوهش بدین گونه مطرح می‌شوند: بین مؤلفه‌های حکمروایی خوب شهری و تاب‌آوری بافت‌های ناکارآمد شهری رابطه معنی‌داری وجود دارد؟ و در صورت معنادار بودن این رابطه، مؤلفه‌های حکمروایی خوب شهری چه تأثیری بر روی تاب‌آوری بافت‌های ناکارآمد شهری دارند؟ همچنین با توجه به مطالب اشاره شده در خصوص لزوم نهادینه‌سازی رویکرد حکمروایی خوب که یکی از ملزومات توسعه پایدار در شهرهاست و اهمیت تاب‌آور نمودن مناطق شهری جهت جلوگیری از وقوع بحران‌های پس از حوادث و چالش‌ها و ضرورت مطالعه این موضوعات در منطقه مورد مطالعه که حساسیت آن مشخص گردیده، موجب شد تا با توجه به اینکه در پژوهش‌های پیشین نیز مقایسه و تطبیقی میان این دو موضوع صورت نگرفته بود و از نظر نگارنده ارتباط معنی‌داری میان آن‌ها وجود دارد، این موضوع برای کار انتخاب شود.

مواد و روش تحقیق

روش پژوهش کمی-پیمایشی و از نوع رابطه‌ای (همبستگی) است. توصیف‌ها و تحلیل‌های صورت گرفته در قسمت معرفی محدوده مورد مطالعه که با هدف شناخت بهتر مسئله صورت گرفته، بخشی از طرح تحقیق توصیفی پژوهش است. اندازه‌گیری متغیرهای مستقل حکمرانی خوب شهری و متغیر وابسته تاب‌آوری شهری و توصیف واحد تحلیل بر اساس آن‌ها یعنی توصیف مشخصه‌های حکمرانی شهری (مشارکت، اثربخشی و کارایی، شفافیت، قانونمندی، پاسخگویی و بینش راهبردی) و تأثیر آن‌ها بر مشخصه‌های تاب‌آوری شهری (اجتماعی، اقتصادی، نهادی و کالبدی) نیز بخش دیگری از طرح تحقیق توصیفی پژوهش است که همگی زمینه‌ساز انجام تحقیق رابطه‌ای هستند. داده‌های مورد نیاز برای انجام تحلیل‌های لازم، از گزارش‌ها و مطالعات انجام‌شده نظیر سرشماری عمومی نفوس و مسکن به دست آمده است. طرح بررسی مسائل توسعه شهری منطقه ۱۱ شهرداری تهران از بخش‌های مرکزی کلان‌شهر تهران و همچنین سازمان‌ها و نهادهای مرتبط نظیر شهرداری، مرکز آمار، و در نهایت با استفاده از پرسشنامه و مشاهده می‌دانی در منطقه مورد مطالعه استخراج و گردآوری شد. در ادامه، داده‌های مورد نیاز بر اساس شاخص‌ها و وزن‌های مرتبط با SPSS، Excel و GIS ذخیره و پردازش شده و از طریق آزمون‌های متناسب و تبیین‌کننده مسئله برای تحلیل نتایج استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش، محله هلال‌احمر است که طبق سرشماری سال ۱۳۹۵ جمعیت کل این محله ۲۸۳۶۹ نفر معادل ۷۵۶۵ خانوار بوده، حجم نمونه پژوهش از طریق فرمول کوکران و با توجه به نسبت تعداد خانوار (۳/۷) در منطقه مورد مطالعه، ۱۳۵ نفر انتخاب شد. ابزار اصلی پژوهش، پرسشنامه محقق ساخته‌ای است که روایی آن توسط هیئت‌رئیس متخصصان و پایایی آن توسط ضریب آلفای کرونباخ تأیید شد ($\alpha > 0.7$). این پرسشنامه شامل سه بخش، ویژگی‌های عمومی پاسخگویان (۵ گویه)، سنجش وضعیت حکمروایی شهری (۲۶ گویه)، سنجش تاب‌آوری (۳۳ گویه) است. اغلب گویه‌ها در قالب طیف ۵ درجه‌ای لیکرت (از ۱ خیلی کم تا ۵ خیلی زیاد) تدوین شدند. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها، در دو بخش آمار توصیفی و استنباطی از نرم‌افزار SPSS۲۲ استفاده شده است.

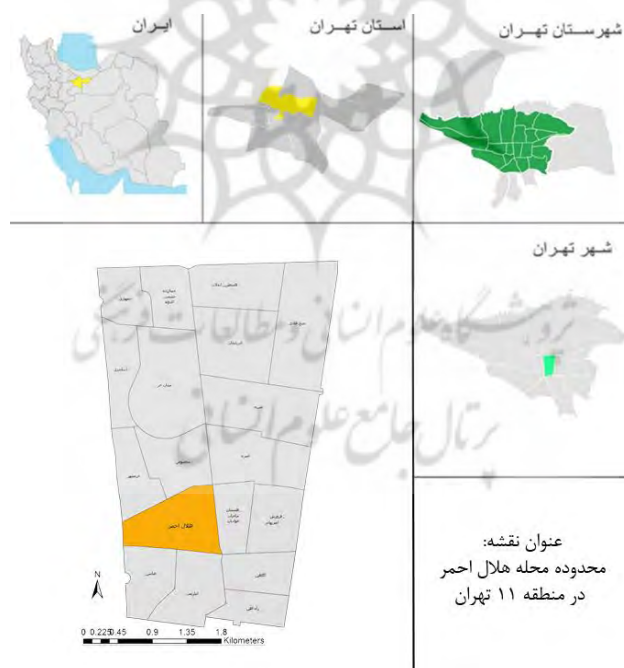
جدول ۱- شاخص‌های پژوهش براساس اصول چهارگانه تاب‌آوری بافت ناکارآمد شهری

مؤلفه	شرح	منبع
اجتماعی	اولین مؤلفه، بعد اجتماعی است، که از تفاوت ظرفیت اجتماعی، در بین جوامع به دست می‌آید. به عبارت دیگر ظرفیت گروه‌های اجتماعی و جوامع در بازیابی یافتن از پاسخ مثبت دادن به سوانح. تاب‌آوری اجتماعی ظرفیت جامعه برای انطباق با تغییرات یا دگرگونی‌ها و حفظ رفتار سازگارانه	(Sajjad et al., 2021)

اقتصادی	تاب‌آوری اقتصادی به‌عنوان واکنش و سازگاری ذاتی افراد و جوامع در برابر مخاطرات به‌طوری که آن‌ها را قادر به کاهش خسارات زیان‌های بالقوه ناشی از مخاطرات سازد تعریف می‌شود، تاب‌آوری در این بعد قابلیت حیات اقتصادی جوامع مثل شدت و میزان خسارت، ظرفیت یا توانایی جبران خسارت، توانایی برگشت به شرایط شغلی و درآمدی مناسب، سرمایه، مسکن، درآمدهای قابل‌تبدیل به سرمایه و اشتغال را نشان می‌دهد.	(Therrien, Usher, & Matyas, 2020)
نهادی	متغیرهای این بعد شامل بستر و زیرساخت نهادها، روابط نهادی و عملکرد نهادها است که مستلزم ارزیابی ویژگی‌های فیزیکی سازمان‌ها نظیر تعداد نهادهای محلی، دسترسی به اطلاعات، نیروها و افراد آموزش‌دیده و داوطلب، پایبندی به دستورالعمل‌های مدیریت بحران، بهنگام بودن قوانین و مقررات و قوانین و مقررات بازدارنده و تشویقی به‌ویژه در امر ساخت‌وساز مسکن، تعامل نهاد های محلی با مردم و با نهادهای دولتی، رضایت از عملکرد نهادها، مسئولیت‌پذیری نهادها و غیره می‌شود. همچنین شامل عناصری می‌شود که نحوه مدیریت یا پاسخگویی به سوانح نظیر ساختار سازمانی، ظرفیت، رهبری، آموزش و تجربه؛ توسط سازمان‌ها را بررسی می‌کند	(Bixler et al., 2020)
فضایی- محیطی (زیرساختی)	بعد تاب‌آوری فضایی- محیطی شامل ارزیابی واکنش جامعه و ظرفیت بازایی بعد از سانحه نظیر پناهگاه، واحدهای مسکونی خالی یا اجاره‌ای، و تسهیلات سلامتی می‌شود. همچنین این شاخص ها ارزیابی کلی از مقدار اموال خصوصی که ممکن است در برابر خسارت دائمی و زیان‌های اقتصادی احتمالی، به شکل ویژه‌ای آسیب‌پذیر باشند در اختیار قرار می‌دهد.	(Sajjad et al., 2021)

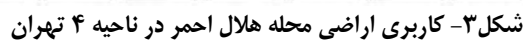
محدوده مورد مطالعه

محله هلال احمر در منطقه ۱۱ شهرداری تهران و در ناحیه ۴ قرار دارد. این محله که ۳۵/۱۸ هکتار وسعت دارد ۲ درصد از وسعت کل منطقه ۱۱ را تشکیل می‌دهد. از کل فضای آن ۱۸/۶۵ هکتار معادل ۵۳ درصد، فضای مسکونی است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵:۲۶).

شکل ۲- موقعیت مکانی محله هلال احمر (منبع: شهرداری تهران، ۱۳۹۵)

این محله به واسطه نقش و کارکرد اصلی و اولیه خیابان قزوین از بیشترین فضای حمل و نقل و انبارداری برخوردار می‌باشد به طوری‌که ۱۱ درصد از کل مساحت محله و معادل منطقه می‌باشد و سایر کاربری‌ها اعم از خدماتی اساسی ۷/۵ درصد از محله را شامل می‌شود. این محله کاربری‌های فضای سبز، ورزشی و فرهنگی نداشته و در کاربری آموزشی نیز با کمبود مواجه است (شکل ۳)

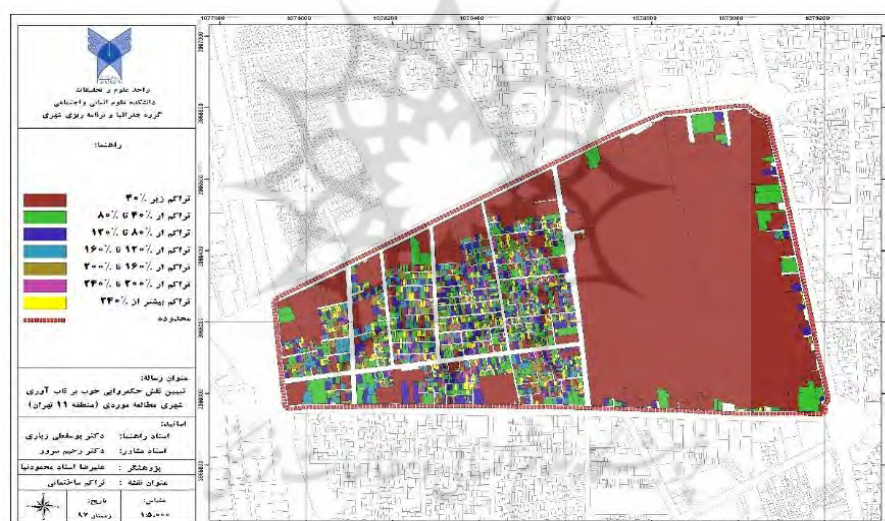

۱۵/۸۱ بناهای محله هلال احمر در وضعیت مرمتی و ۵۸/۲۵ درصد قابل نگهداری و ۱۷/۲۱ درصد نوساز هستند. بیشترین نمای بکاررفته در ابنیه محله هلال احمر ترکیبی با ۱۵/۸۶ درصد و کمترین نما بکار رفته، نمای کامپوزیت با ۱/۴۲ درصد است همچنین ۱۵/۸۱ درصد از ابنیه محله مخصوص فاقد نما است. و ۲۷/۹۷ بناهای محله هلال احمر ۱۶-۳۰ سال و ۲۵/۳۴ درصد ۱۵-۶ سال و ۲۱/۳۶ درصد بالای ۳۰ سال عمر دارند و در کل ۷۴/۶۶ درصد بناهای این محله عمر بالای ۵ سال و فقط ۲۵/۲۸ درصد زیر ۵ سال عمر دارند (شکل ۵).

شکل ۵- عمر ابنیه محله هلال احمر در ناحیه ۴ تهران (منبع: یافته‌های پژوهش)

همچنین ۵۳/۳۶ درصد محله هلال احمر تراکم ساختمانی ۵ تا ۱۲۰ درصد و ۴۶/۶۴ درصد از این محله تراکم ساختمانی بیش از ۱۲۰ درصد دارد (شکل ۶).

شکل ۶- تراکم ساختمانی محله هلال احمر ناحیه ۴ تهران (منبع: یافته‌های پژوهش)

۲۸/۲۴ درصد اسکلت ابنیه بناهای محله هلال احمر را اجر و آهن، ۲۴/۶۴ درصد فلزی و ۲۵/۹۸ درصد بتنی هستند.

بحث و یافته‌های تحقیق

یافته‌های توصیفی

بررسی خصوصیات فردی پاسخگویان در محله هلال احمر بر اساس یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که در محله هلال احمر از کل پاسخگویان ۳۷ درصد از پاسخگویان بین ۲۰ تا ۳۰ سال، ۴۰ درصد بین ۳۰ تا ۴۰ سال و ۳۵ درصد بین ۴۰ تا ۵۰ سال سن و ۲۳ درصد بالای ۵۰ سال دارند. از کل پاسخگویان ۷۱ درصد مرد و ۶۴ درصد زن، از جمله صفات دیگر، که تصویر بهتری از جامعه مورد بررسی را در اختیار می‌گذارد، توزیع پاسخگویان سرپرست خانوار بر حسب سطح تحصیلات است، در محله هلال احمر، ۲۰ درصد دارای مدرک زیر دیپلم، ۲۴،۴ درصد دارای مدرک دیپلم، ۴۳ درصد دارای مدرک فوق دیپلم، ۱۱،۱ درصد دارای مدرک لیسانس و ۱،۵ درصد دارای مدرک فوق لیسانس و بالاتر هستند. همچنین در محله هلال احمر، ۴۸ درصد پاسخگویان مجرد، ۵۲ درصد متأهل، هستند

- یافته‌های تحلیلی

متغیر وابسته در این پژوهش تاب‌آوری بافت ناکارآمد شهری است. که بر اساس مفهوم کلی تاب‌آوری در بخش روش‌شناسی به آن پرداخته شد در چهار بعد تاب‌آوری اجتماعی، اقتصادی، نهادی و فضایی- محیطی اندازه‌گیری شد. بر اساس یافته‌های حاصل از پرسشنامه خانوار میانگین ابعاد تاب‌آوری در محله هلال احمر ۲۷,۳۶ است که میزان تاب‌آوری در ابعاد اجتماعی ۲۶,۲۱، اقتصادی ۱۸,۲۵، نهادی ۲۶,۰۲ و بعد کالبدی ۳۸,۸۰ است. متغیر مستقل در این پژوهش حکمروایی شهری است. بر اساس یافته‌های حاصل از پرسشنامه میانگین ابعاد حکمروایی در محله هلال احمر ۶,۲۶ است که میزان حکمروایی شهری در ابعاد مشارکت ۸,۰۱، کارایی و اثربخشی ۹,۴۸، شفافیت ۷,۴۷، قانون‌مندی ۷,۸۶، مسئولیت و پاسخگویی ۳,۴۷، جهت‌گیری توافقی ۴,۱۰، عدالت ۳,۴۰ و بینش راهبردی ۶,۲۵ است.

اندازه‌گیری متغیرهای مستقل حکمرانی خوب شهری و متغیر وابسته تاب‌آوری شهری زمینه‌ساز انجام تحقیق رابطه‌ای می‌باشند در واقع هدف پژوهش همبستگی، شناخت الگوهای ممکن علت و معلولی میان متغیرهاست در این مقاله نیز در ادامه تحلیل‌های توصیفی، از آماره‌های همبستگی چند متغیره نظیر رگرسیون چند متغیره و تحلیل مسیر برای شناخت الگوهای علت و معلولی به مفهوم هم‌تغییری میان متغیرهای مستقل و وابسته استفاده شده است. از آزمون کولموگروف- اسمیرنوف برای سنجش نرمال بودن متغیرها استفاده شد. سطح معنی‌داری در ابعاد متغیر مستقل (حکمروایی شهری) و وابسته (تاب‌آوری شهری)، کمتر از ۵ درصد بود. لذا آزمون‌های نا پارامتریک برای آزمون فرضیه‌های مرتبط با این مؤلفه‌ها استفاده شد.

نتایج به‌دست‌آمده از انجام آزمون ضریب همبستگی اسپیرمن، نشان می‌دهد که بین مؤلفه مشارکت شهروندی، متغیر حکمروایی خوب شهری و میزان تاب‌آوری رابطه مثبت معناداری ($P < 0.05$) وجود دارد، به‌بیان دیگر هر چه میزان بعد مشارکت شهروندی در بین شهروندان بالاتر باشد، بر میزان تاب‌آوری نیز افزوده می‌شود (جدول ۲).

جدول ۲- میزان همبستگی بین بعد مشارکت شهروندی و ابعاد تاب‌آوری بافت ناکارآمد شهری

مؤلفه	ضریب	اجتماعی	نهادی	اقتصادی	کالبدی - محیطی
مشارکت	همبستگی اسپیرمن	۰.۶۷۱**	۰.۵۶۲**	۰.۱۲۵	۰.۲۷۱**
شهروندی	سطح معنی‌داری	۰.۰۰۱	۰.۰۰۱	۰.۱۴۹*	۰.۰۰۲
اثربخشی و	همبستگی اسپیرمن	۰.۰۸۴	۰.۰۷۱	۰.۰۴۰	۰.۰۶۰
کارایی	سطح معنی‌داری	۰.۳۳۲	۰.۳۲۱	۰.۶۴۴	۰.۴۹۰
شفافیت	همبستگی اسپیرمن	۰.۳۲۱**	۰.۳۱۷**	۰.۲۰۶*	۰.۳۹۱**
	سطح معنی‌داری	۰.۰۰۱	۰.۰۰۱	۰.۰۱۷	۰.۰۰۱
قانون‌مداری	همبستگی اسپیرمن	۰.۵۸۲**	۰.۵۴۴**	۰.۱۲۷	۰.۲۴۱**
	سطح معنی‌داری	۰.۰۰۱	۰.۰۰۱	۰.۱۱۰	۰.۰۰۵
مسئولیت و	همبستگی اسپیرمن	۰.۱۶۸*	۰.۱۷۱*	۰.۲۱۱*	۰.۱۱۸
پاسخگویی	سطح معنی‌داری	۰.۰۵۱	۰.۰۵۰	۰.۰۱۴	۰.۱۷۴
عدالت	همبستگی اسپیرمن	۰.۴۶۳**	۰.۳۹۸**	۰.۱۱۵	۰.۲۸۱**
	سطح معنی‌داری	۰.۰۰۱	۰.۰۰۲	۰.۲۲۱	۰.۰۰۱
جهت‌گیری	همبستگی اسپیرمن	۰.۱۸۸*	۰.۱۷۴*	۰.۰۴۳	۰.۱۰۱
توافقی	سطح معنی‌داری	۰.۰۲۹	۰.۰۳۰	۰.۶۳۱	۰.۲۴۶
بینش	همبستگی اسپیرمن	۰.۱۶۸*	۰.۱۵۱*	۰.۰۰۹	۰.۰۷۲
راهبردی	سطح معنی‌داری	۰.۰۵۱	۰.۰۴۱	۰.۹۲۲	۰.۴۰۸

* معناداری در سطح ۹۵ درصد ** معناداری در سطح ۹۹ درصد

منبع یافته‌های پژوهش

با توجه به (جدول ۳) در محله هلال احمر، بین مؤلفه‌های (مشارکت شهروندی، شفافیت، قانون‌مداری، مسئولیت و پاسخگویی، عدالت، جهت‌گیری توافقی و بینش راهبردی) حکمروایی خوب شهری و مؤلفه تاب‌آوری اجتماعی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد، با بهره‌گیری از مدل رگرسیونی چندگانه توأم عوامل و شاخص‌های تأثیرگذار در میزان تاب‌آوری محله هلال احمر مشخص گردید. نتایج حاصله حکایت از آن اداره که رابطه بین ابعاد هشت‌گانه حکمروایی شهری و تاب‌آوری کاملاً معنادار است (جداول ۳ و ۴).

جدول ۳- خلاصه رگرسیون عوامل تأثیرگذار در میزان تاب آوری بافت ناکارآمد شهری

اِستبَاه معیار	ضریب تعیین تصحیح شده	ضریب تعیین	ضریب همبستگی
۳۰۰۸	۰۶۳۷	۰۶۵۸	۰۸۱۱

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول ۴- معناداری رگرسیون تاب آوری در آزمون ANOVA

مؤلفه‌ها	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F آماره آزمون	سطح معناداری
اثر رگرسیون	۳۳۰۹۰۹۵۱	۸	۲۸۸۰۷۴۴	۳۰۰۳۵۶	b...
باقیمانده	۱۱۹۸۰۵۰۰	۱۲۶	۹۰۵۱۲		
کل	۳۵۰۸۰۴۵۱	۱۳۴			

منبع: یافته‌های پژوهش

با نگاهی به مقادیر β همان‌طور که از (جدول ۵) مشخص است، مؤلفه‌های مشارکت شهروندی و اثربخشی و کارایی حکمروایی خوب شهری بیشترین تأثیر را بر تاب آوری دارند و با توجه به سطح معنی‌داری این مؤلفه‌ها نتایج آن قابل تعمیم است اما سایر مؤلفه‌ها تأثیر چندانی بر تاب آوری ندارند و با توجه به سطح معناداری آن‌ها نتایج آن قابل تعمیم نیست.

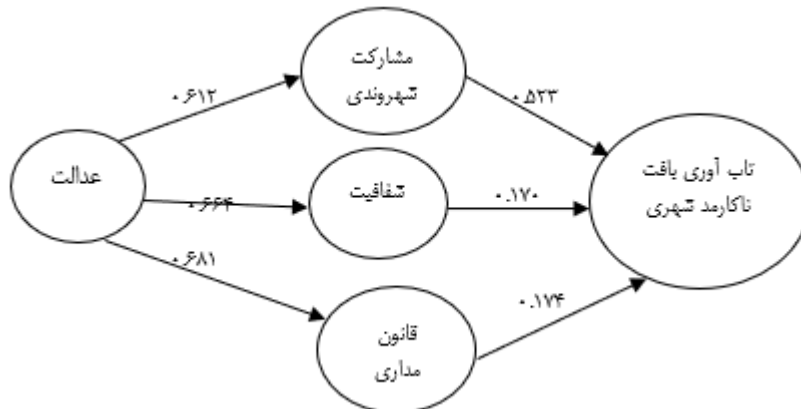
جدول ۵- ضرایب میزان شدت روابط میان متغیرهای مؤثر بر تاب آوری بافت ناکارآمد شهری

نام متغیر	ضرایب غیراستاندارد		ضرایب استاندارد شده		سطح معناداری
	B	خطای B	β	t	
مقدار ثابت	۷۰۳۸۴	۳۰۲۰۲		۲۰۳۰۶	۰۰۲۳
مشارکت شهروندی	۲۵۴۰	۰۵۳۹	۰۵۲۳	۴۰۷۰۸	۰۰۰۱
اثربخشی و کارایی	۰۰۴۲	۰۰۱۸۴	۰۰۱۵	۰۰۲۲۷	۰۸۲۱
شفافیت	۰۰۷۸۰	۰۰۳۴۰	۰۰۱۷۰	۲۰۲۹۲	۰۰۲۴
قانون مداری	۰۰۷۹۰	۰۰۴۸۲	۰۰۱۷۴	۱۰۶۳۹	۰۰۳۱
مسئولیت و پاسخگویی	۰۰۴۱۶	۰۰۲۸۰	۰۰۱۷۹	۱۰۴۸۴	۰۰۱۴۰
عدالت	۰۰۱۳۷	۰۰۵۸۸	۰۰۰۲۰	۰۰۲۳۳	۰۸۱۶
جهت‌گیری توافقی	۰۰۰۸۵	۰۰۳۲۹	۰۰۰۱۷	۰۰۲۶۰	۰۰۷۹۵
بیش راهبردی	۰۰۲۹۱	۰۰۱۹۵	۰۰۰۸۰	۱۰۴۹۷	۰۰۱۳۷

منبع: یافته‌های پژوهش

با استفاده از مدل برازش رگرسیونی مدل تحلیل مسیر عوامل تأثیرگذار در میزان تاب آوری بافت ناکارآمد شهری در بین خانوارهای محله هلال احمر ترسیم گردید. تحلیل مسیر مشخص می‌کند که اثر هر متغیر تا چه حد مستقیم است و تا چه حد غیرمستقیم، بدین ترتیب تحلیل مسیر به طریق قابل فهم و ساده‌ای اطلاعات زیادی درباره فرایندهای آن فراهم می‌آورد. از آنجایی که تحلیل مسیر راهی برای ارزیابی میزان تناسب و همخوانی مجموعه‌ای از داده‌ها با مدل است، می‌توان با رسم نمودار مسیر و مشخص کردن مقدار β به روش جبری، روی فلش

های نشان‌دهنده رابطه علی در مدل مؤثرترین متغیر را تعیین کرد. چون در این روش کلیه متغیرهای باقی‌مانده در مدل به‌طور هم‌زمان وارد معامله می‌شوند. از این رو سهم β در تمامی متغیرها مشخص می‌شود. مدل نهایی تحلیل مسیر میزان تاب‌آوری در (شکل ۵) ارائه شده است،

شکل ۷- تحلیل مسیر عوامل مؤثر بر میزان تاب‌آوری بافت ناکارآمد شهری

در این مدل متغیرهای مستقل که در رگرسیون چند متغیره معنادار بوده‌اند وارد شده‌اند. در رابطه با تأثیر مستقیم بعد مشارکت شهروندی بیشترین تأثیر با ۰,۵۲۳ و به ترتیب بعد شفافیت با ۰,۱۷۰، بعد قانون مداری با ۰,۱۷۴، به‌طور مستقیم در مدل وارد شده و با متغیر وابسته تاب‌آوری ارتباط دارند و در رگرسیون چند متغیره نیز معنادار بوده‌اند. (جدول ۸). در خصوص اثرات غیرمستقیم، عدالت دارای بیشترین اثر غیرمستقیم بر روی میزان تاب‌آوری بافت ناکارآمد شهری را داشته است.

جدول شماره ۸- مجموع اثرات مستقیم و غیرمستقیم میزان تاب‌آوری بافت ناکارآمد شهری

متغیر	اثرات مستقیم	اثرات غیرمستقیم	کل
مشارکت شهروندی	۰,۵۲۳	*	۰,۵۲۳
شفافیت	۰,۱۷۰	*	۰,۱۷۰
قانون مداری	۰,۱۷۴	*	۰,۱۷۴
عدالت	*	۰,۶۶۰	۰,۶۶۰

منبع: یافته‌های پژوهش

در کل با توجه به نتایج حاصل از تحلیل مسیر می‌توان گفت که بعد مشارکت شهروندی بیشترین تأثیر را در میان ابعاد حکمروایی خوب شهری در تبیین میزان تاب‌آوری بافت ناکارآمد شهری داشته است. به عبارت دیگر یکی از عوامل مؤثر بر تاب‌آوری بافت ناکارآمد شهری مشارکت شهروندی است. در طرح‌های بهسازی بافت‌های فرسوده شهری نیز مانند بسیاری از طرح‌های توسعه شهری، مشکل بی‌اعتمادی ساکنان به پروژه وجود دارد که این بی‌اعتمادی، از به اشتراک نگذاشتن فرایند نوسازی و بازسازی بافت‌های فرسوده با ساکنان این بافت‌ها نشئت می‌گیرد. بی‌توجهی مسئولان به نیازهای ساکنان به عنوان کسانی که به طور مستقیم با مشکلات این گونه بافت‌ها در ارتباط هستند این بی‌اعتمادی و نداشتن مشارکت را تشدید کرده است. مطالعات و تجارب صورت گرفته در زمینه بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده شهری نشان‌دهنده تکامل رویکردهای نوین همچون بازآفرینی شهری با تأکید بر مشارکت مردمی است. عمده متخصصان و تحلیل‌گران مسائل اجتماعی و توسعه به لحاظ نظری و تجربی دریافته‌اند که مشارکت اجتماعی شهروندان در قالب شبکه‌های رسمی و غیررسمی، عامل حیاتی و مهم در توسعه شهری و حل معضلات و مشکلات به ویژه بافت‌های ناکارآمد شهری است.

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

بافت‌های فرسوده شهری نظیر محله هلال‌احمر که تحت تأثیر مدرنیزاسیون شتاب‌زده، جمعیت غیربومی، بلاتکلیف و ناهماهنگ بازندگی شهری را به جای جمعیت بومی نشانده است، علاوه بر ایجاد محیط فیزیکی ناخوشایند، فضای اجتماعی ناپایداری نیز به وجود آورده است که ابتدا ساکنین محدوده و سپس سایر مناطق شهر در معرض خطر آن قرار دارند. این بافت‌ها مشکلی برای شهرها از نظر امنیتی، اجتماعی و

اقتصادی هستند و نام بافت‌های ناکارآمد شهری از آن یاد می‌شود. در این مقاله به بررسی نقش حکمروایی خوب شهری در تاب‌آوری این محله به‌عنوان بافت ناکارآمد شهری پرداختیم، نتایج نشان داد که از ابعاد حکمروایی خوب شهری، مؤلفه مشارکت شهروندی بیشترین تأثیر با ۵۲٪ و سپس مؤلفه قانون مداری با ۱۷٫۵٪، مؤلفه شفافیت با ۱۷٪ با متغیر وابسته تاب‌آوری بافت ناکارآمد شهری ارتباط دارند و این نتایج با توجه به سطح معناداری کمتر از ۵ درصد قابل تعمیم به جامعه آماری است. در خصوص اثرات غیرمستقیم، عدالت دارای بیشترین اثر غیرمستقیم بر روی میزان تاب‌آوری بافت ناکارآمد شهری است، این یافته با پژوهش (Yee-Melichar, Boyle, Wanek, & Pawlowsky, 2014) و (Shaw, Scully, & Hart, 2014) هم سو است، در تبیین این نتیجه می‌توان گفت که مشارکت شهروندان در زمینه‌های مختلف خود از نشانه‌های مهم فرهنگ شهروندی است. بافت قدیم شهری تنها در سازمان کالبدی آن خلاصه نمی‌گردد، بلکه ساکنین آن نیز بخش مهمی از هویت و غنای فرهنگی و تاریخی آن را شکل می‌دهند، در تاب‌آوری این مناطق بر جنبه‌های عمومی همچون اعتماد اجتماعی، هنجارها و شبکه اجتماعی (Saja, Goonetilleke, Teo, & Ziyath, 2019)، حس تعلق و دل‌بستگی به مکان، ارزش‌ها و وحدت اجتماعی، مشارکت شهروندان، آموزش و یادگیری تأکید می‌شود (Khalili, Harre, & Morley, 2015). یادگیری در مورد تغییرات محیطی نامطلوب پیش شرط پاسخ به این تغییرات است و توانایی گروه‌های اجتماعی برای پاسخ دادن به تغییر باعث ایجاد تاب‌آوری می‌شود (De Kraker, 2017). طی سالیان گذشته دولت راهکارهای گوناگونی را در راستای احیاء، بازسازی و بهسازی این بافت‌ها تجربه کرده است ولی بسیاری از برنامه‌ها و مدل‌های در نظر گرفته‌شده با واقعیت این بافت‌ها متناسب نبوده است. نوسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده تحقق نخواهد یافت، مگر اینکه این فرایند با توجه کامل و مشارکت همه‌جانبه شهروندان ساکن در این مناطق و با در نظر گرفتن منافع آن‌ها طراحی و اجرا شود. توانمندسازی و مهارت شهروندان، آگاهی آن‌ها از عملکرد مسئولان و تهیه و اجرای طرح‌ها با مشارکت شهروندان می‌تواند در افزایش تاب‌آوری بافت ناکارآمد شهری تأثیرگذار باشد. با بازسازی بافت ناکارآمد شهری و ایجاد ثبات و سازگاری در برابر حوادث، ریسک‌ها و خطرات، می‌توان ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های یک جامعه را بازسازی کرد و از آن‌ها در برابر حوادث پیش‌بینی نشده استفاده کرد و آسیب‌پذیری اجتماعی آن جامعه را نسبت به بحران‌ها و تنش‌ها کاهش داد.

با توجه به موضوع پژوهش و نتایج بدست آمده در راستای تحقق حکمروایی خوب شهری جهت دستیابی به تاب‌آوری شهری و ساماندهی بافت‌های ناکارآمد در محله مورد مطالعه پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد:

-توجه مسئولان و سیاست‌گذاران شهری به فضاهای عمومی مانند پارک رازی در محله هلال احمر برای سامان دادن به معضلات اجتماعی و آسیب‌های حاصل از آن.

-ساماندهی وضعیت کارگاه خدمات شهری در محله هلال احمر و رفع مشکلات و معضلات بوجود آمده در آن با مشارکت مردم و اثر بخشی مسئولین محلی.

-شفاف‌سازی و اجرای طرح‌های اجتماعی برای افزایش مشارکت مردم نهاد در امر مدیریت و برنامه‌ریزی محله.

-بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده با تجمع واحدها جهت دسترسی بهتر به خدمات شهری بخصوص در بافت فرسوده محله هلال احمر.

-ایجاد فضاهای ورزشی برای دسترسی بهتر زنان و سایر شهروندان در سطح محله هلال احمر.

-افزایش کارایی و اثربخشی محله هلال احمر با انتقال صنایع سنگین و نیمه سنگین مانند کارخانجات دخانیات، صابون‌سازی و انبارها و کارگاه‌های مزاحم به خارج از محدوده مورد مطالعه و همچنین سروسامان بخشیدن به وضعیت خرید و فروش موتورسیکلت که باعث آلودگی صوتی، بصری و مخل آرامش ساکنین آن محله می‌گردد.

- اختصاص بودجه و تصویب قوانین و ضوابط خاص برای تسهیل در امر ساخت و ساز در داخل بافت محلات برای برون رفت از ریزدانی و فشرده‌گی بافت.

-ایجاد پارکینک طبقاتی و مکانیابی مناسب آن در محدوده بیمارستان فارابی در محله هلال احمر برای کاهش معضل ترافیک.

ملاحظات اخلاقی:

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: در مطالعه حاضر فرم‌های رضایت نامه آگاهانه توسط تمامی آزمودنی‌ها تکمیل شد.

حامی مالی: هزینه‌های مطالعه حاضر توسط نویسندگان تأمین شد.

تعارض منافع: بنابر اظهار نویسندگان مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

References

1. Bixler, R. P. , Lieberknecht, K. , Atshan, S. , Zutz, C. P. , Richter, S. M. , & Belaire, J. A. (2020). Reframing urban governance for resilience implementation: The role of network closure and other insights from a network approach. *Cities*, 103, 102726. doi: <https://doi.org/10.1016/j.cities.2020.102726>
2. De Kraker, J. (2017). Social learning for resilience in social–ecological systems. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 28, 100-107.
3. De La Fabián, R. (2020). Resilience and Sovereignty in the Context of Contemporary Biopolitics. *Critical Times*, 3(3), 327-357. doi: 10.1215/26410478-8662272
4. Hadavi, F. , Pourahmad, a. , Keshavarz, M. , & Aliakbari, E. (2017). Analysis of sustainable regeneration urban distressed area, case study: (District 10, Tehran city). *Quarterly Journal of Environmental Based Territorial Planning*, 10(37), 167-194.
5. Izadfar, n. , Rezaei, M. R. , & Mohammadi, H. (2020). Assessment of effective factors on the future of Inefficient Urban Tissue Based o(Case Study: Yazd). *GEOGRAPHICAL URBAN PLANNING RESEARCH*, 8(2 #1001216), 327-345.
6. Khalili, S. , Harre, M. , & Morley, P. (2015). A temporal framework of social resilience indicators of communities to flood, case studies: Wagga wagga and Kempsey, NSW, Australia. *International journal of disaster risk reduction*, 13, 248-254.
7. Khayami, F. , Fakhri, S. , & Khaknezhad, S. (2020). Urban Form Resilience in Physical-Social Regeneration Approach. *Journal of Urban Management and Energy Sustainability*, 2(1), 111-117. doi: 10.22034/ijumes. 2019.4.10.037
8. Lotfi, H. , Mofareh, M. , Aftab, A. , & Majnoony, A. (2018). The role of good urban governance in increasing the resilience of informal settlements in Iran, Case study: Tabriz megalopolis. *Quarterly of Geography(Regional Planning)*, 8(2), 209-224.
9. Maleki, S. , Ärvin, M. , & Bazrafkan, S. (2019). The role of good urban governance in the realization of the resilient city (A case study of Ahwāz city). *Urban Planning Knowledge*, 2(4), 1-18.
10. Ribeiro, P. J. G. , & Pena Jardim Gonçalves, L. A. (2019). Urban resilience: A conceptual framework. *Sustainable Cities and Society*, 50, 101625. doi: <https://doi.org/10.1016/j.scs.2019.101625>
11. Saja, A. A. , Goonetilleke, A. , Teo, M. , & Ziyath, A. M. (2019). A critical review of social resilience assessment frameworks in disaster management. *International journal of disaster risk reduction*, 35, 101096.
12. Sajjad, M. , Chan, J. C. L. , & Chopra, S. S. (2021). Rethinking disaster resilience in high-density cities: Towards an urban resilience knowledge system. *Sustainable Cities and Society*, 69, 102850. doi: <https://doi.org/10.1016/j.scs.2021.102850>
13. Shaw, D. , Scully, J. , & Hart, T. (2014). The paradox of social resilience: How cognitive strategies and coping mechanisms attenuate and accentuate resilience. *Global Environmental Change*, 25, 194-203.
14. Singh-Peterson, L. , & Underhill, S. J. (2017). A multi-scalar, mixed methods framework for assessing rural communities' capacity for resilience, adaptation, and transformation. *Community Development*, 48(1), 124-140.
15. Tafkari, A. , & Warsi, H. R. (2019). Investigating the growth pattern of cities around the metropolis of Tehran with emphasis on government policies on urban land; Case study: Damavand city *Geography and planning*, 24(73), 95-120.
16. Therrien, M. -C. , Usher, S. , & Matyas, D. (2020). Enabling strategies and impeding factors to urban resilience implementation: A scoping review. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 28(1), 83-102. doi: <https://doi.org/10.1111/1468-5973.12283>
17. Wardekker, A. , Wilk, B. , Brown, V. , Uittenbroek, C. , Mees, H. , Driessen, P. , .. Runhaar, H. (2020). A diagnostic tool for supporting policymaking on urban resilience. *Cities*, 101, 102691.
18. Yee-Melichar, D. , Boyle, A. R. , Wanek, L. J. , & Pawlowsky, S. B. (2014). Geriatric rehabilitation and resilience from a cultural perspective. *Geriatric Nursing*, 35(6), 451-454. e459.